

การศึกษาเปรียบเทียบความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน 6 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร

ราณี อมรินทร์รัตน์^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวใน 6 ชุมชน ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของนักท่องเที่ยวใน 6 ชุมชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม ในการเก็บข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน ชุมชนละ 66 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA

ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการด้านองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย การส่งเสริมการตลาด สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ความปลอดภัย และด้านกระบวนการให้บริการอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่นักท่องเที่ยวต้องการสูงสุดในกลุ่มได้แก่ ความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน รองลงมาเป็นด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านความสะอาด ด้านกระบวนการให้บริการ และความปลอดภัย ส่วนองค์ประกอบด้านผลิตภัณฑ์ภาพรวมความต้องการในผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความต้องการสูงสุดคือด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรม รองลงมาเป็นความต้องการทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี จากผลของการวิจัยควรมีการกำหนดแนวทางในด้านการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ส่งเสริมให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันวางแผนปรับปรุงพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริการแก่นักท่องเที่ยว รักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

¹ ผู้ช่วยคณบดี วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: ranee.am@spu.ac.th

THE COMPARATIVE STUDY OF TOURIST'S NEEDS IN COMMUNITY TOURISM: A CASE STUDY OF 6 COMMUNITIES IN BANGKOK

Ranee Amarinrat^{1*}

Abstract

This research combines quantitative and qualitative research 1. to study the needs of tourists in 6 communities in Bangkok, 2. to compare the needs of tourists in 6 communities in Bangkok. Researchers used questionnaires to collect data with a sample group of tourists, the number of 400 people using a formula of Yamane and the number of each community is 66 people, using statistics analysis include percentage, mean, standard deviation. t-test and One-Way ANOVA.

The study indicated that the demand for tourism elements in 6 aspects: beauty and uniqueness, cleanliness and orderliness, marketing promotion, physical environment, safety and the process of service is at a high level. The top tourists in the group were the beauty and uniqueness of the community. The second is the physical environment, cleanliness, service process and security. Product component part; overview of demand in tourism products were a very high level; the most demanding side is the cultural show. Secondary needs are tradition. As a result of the research, community development guidelines should be defined as sustainable tourism communities. Encourage people in the community to plan and improve the community as a sustainable cultural tourism community. Provide insight into the needs of tourists visiting the community, understanding the service to tourists, maintaining the physical environment of the community

Keywords : Community- Based Tourism, Sustainable Tourism

¹Assistant Dean for Academic Affairs, College of Tourism and Hospitality, Sripatum University

*Corresponding author, e-mail: ranee.am@spu.ac.th

บทนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยการสร้างงาน กระจายรายได้ในชุมชน และมีการอนุรักษ์ ส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น ในทางตรงกันข้ามการท่องเที่ยวโดยชุมชนย่อมส่งผลกระทบ ในเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม และวัฒนธรรมด้วย เช่น เกิดปัญหาผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว เกิด การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ค่านิยม เกิดปัญหาสังคม เป็นต้น ซึ่งควรให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเอง โดยการแลกเปลี่ยน และเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว มีการ เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการ และพัฒนาโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง โดยมีการคำนึงถึงผลกระทบต่าง ๆ และสามารถสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ในที่สุด ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ กลับมา เที่ยวซ้ำ และมีการบอกต่อกับนักท่องเที่ยวอื่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism : CBT) ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสองทศวรรษที่ผ่านมาและคาดว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพราะเป็นการ ท่องเที่ยวที่สร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ชุมชน สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้าง รายได้แก่เศรษฐกิจชุมชนของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วยในด้านการตลาด การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ยังเป็นกลุ่ม เฉพาะ (Niche Market) ที่สนใจอยากศึกษาเรียนรู้ร่วมกับชุมชนในรูปแบบการท่องเที่ยว (สินธุ์ สโรบล, 2551)

สำหรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนที่จัดโดยชุมชนและเกิดประโยชน์ตรงแก่ชุมชนยังมีอยู่ น้อย แต่ก็เกิดความตื่นตัว ได้รับความสนใจจากชุมชนจากภาครัฐบาลระดับ จากภาคการศึกษา และจากองค์กร พัฒนาของเอกชน ซึ่งเห็นแนวโน้มในการเติบโตที่ชัดเจน อีกทั้งมีนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลหลายประการที่ เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่จะไขเบรเครื่องมือแก้ไขปัญหาความยากจน เพียงแต่ในขณะนี้ยัง ขาดความชัดเจนในนโยบายและการดำเนินการเรื่องการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมในชุมชนที่เป้นสินค้าด้านการ บริการ เช่น การพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการของชุมชน การต่อยอดในเรื่องของการตลาด การ ประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการขาย การสร้างเครือข่ายของชุมชน (ภราเดช พยัฆวิเชียร, 2550)

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทาง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ชุมชนทั้ง 6 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1.ชุมชนกุฎิจีน 2.ชุมชนเกศตรอินทรีย์ 3.ชุมชนดลิ่งชัน 4.ชุมชนบ้านบุ 5. ชุมชนบางมด 6.ชุมชนยาวราช ชุมชนทั้ง 6 แห่ง ยังเป็นชุมชนที่ยังรักษาวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมของตนไว้เป็น อย่างดีในระดับหนึ่ง แม้จะอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของมหานครที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว มีแหล่ง ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน แต่น่าเสียดายที่ประชาชนใน ท้องถิ่นยังขาดความรู้และการจัดการทางการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์มากมายที่ถูกกลืนเลือนซึ่งมีจำนวนมากไม่รู้จักและความสำคัญของชุมชน อีกทั้งยังไม่มีจัดการ ในเรื่องของเส้นทางการท่องเที่ยวแบบการเดินทาง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวใน บริเวณนี้เท่าที่ควร

ดังสภาพปัญหาที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว เปรียบเทียบความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชน 6 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลที่ ได้มาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชน และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้คาดหวังตอนเริ่มต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชน 6 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชน 6 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันจะมีความต้องการท่องเที่ยวใน 6 ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการศึกษาวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในชุมชน 6 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนเกศตรอินทรีย์ ชุมชนตลิ่งชัน ชุมชนบ้านบุ ชุมชนบางมด ชุมชนเขาวราช โดยจะศึกษาเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยว บริการการท่องเที่ยว ในด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวซึ่งศึกษาเฉพาะการแสดงศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และสินค้าที่ระลึก พร้อมทั้งศึกษาข้อเสนอแนะที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงหรือพัฒนา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษา แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- 2.1 ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1. การแสดงศิลปวัฒนธรรม 2. ขนบธรรมเนียมประเพณี 3. สินค้าของที่ระลึก
- 2.2 องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1. ความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ 2. ความสะอาด 3. ความเป็นระเบียบเรียบร้อย 4. ความปลอดภัย 5. การส่งเสริมการตลาด 6. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ 7. กระบวนการให้บริการ

3. ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนทั้ง 6 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร โดยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน แต่ทราบว่ามีความมากมาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างของ ยามาเน่ โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนไว้ที่ร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนได้ ชุมชนละ 66 คน และมี 3 ชุมชน ๆ ละ 67 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายเปิด (Open-end Question) และปลายปิด (Closed-end Question) โดยผู้วิจัยอ้างอิงและประยุกต์แบบสอบถามให้เข้ากับงานวิจัยครั้งนี้ โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการความต้องการในองค์ประกอบการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทั้ง 6 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) มีคำตอบให้เลือกตอบ 5 ระดับ ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 1. การทดสอบความตรง (Test of Validity) ด้วย IOC (สุวิมล ติร กานันท์, 2557, หน้า 147-148) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เป็นการตรวจสอบโดย อาศัยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา (Subject Matter Specialists) หรือผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบคำถามโดยการ แสดงความเห็นเป็นรายข้อ การตรวจสอบและประเมินคุณภาพของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้างกับผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจงจำนวน 5 ท่าน โดยมีเกณฑ์กำหนดค่าของข้อมูล ดังนี้ ค่า IOC ≥ 0.6 หมายความว่า คำถามข้อนั้นจะวัดได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ดำเนินการวิจัย ต่อไปได้ทันที

2. จะนำแบบสอบถามไป Try out กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรในการ ศึกษา แต่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อทดสอบความเข้าใจในข้อคำถามของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงวิธีการเก็บ ข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (Reliability of the best) โดยใช้ค่า สัมประสิทธิ์อัลฟา Cronbachs' Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าความน่าเชื่อถือที่ 0.89

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย คณะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. ใช้สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย ค่าที และวิเคราะห์ความแปรปรวน One-Way ANOVA โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 3. ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อ เสนอแนะแก่ชุมชนเป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชนกุฎีจีน ชุมชนบ้านบุ ชุมชนบางมด ชุมชนตลิ่งชัน ชุมชนเกษตร อินทรีย์ลำไทร และชุมชนเขาวราช ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 56.94 มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 54.72 การศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 60.28 มีอาชีพพนักงานศึกษาร้อยละ 50.2 มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท ต่อเดือนร้อยละ 37.22 และสถานภาพโสดร้อยละ 67.78

ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันจะมีระดับ ความต้องการในองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ เพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันจะมีระดับความต้องการในผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว ได้แก่ความสนใจในวิถีชุมชน สนใจแหล่งท่องเที่ยว ต้องการมาพักผ่อนหย่อนใจ หา ความเพลิดเพลิน และกิจกรรมต่าง ๆ ความประทับใจในบรรยากาศ ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวไม่แพง และมาซื้อของ ที่ระลึก ด้านกิจกรรมนักท่องเที่ยวจะเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม รับประทานอาหาร ที่มีชื่อเสียง ชมและซื้อสินค้าของฝาก และชมศิลปหัตถกรรม/ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์ประกอบด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ภาพรวมความต้องการในผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว อยู่ใน ระดับมาก โดยด้านที่มีความต้องการสูงที่สุดคือด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรม รองลงมาเป็นด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี โดย 1. ความต้องการด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับ การศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนและเรื่องความกลมกลืนของสถาปัตยกรรม ในชุมชน เช่น สถาปัตยกรรม และการมีโอกาสดูเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน 2. ความต้องการด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการจัดกิจกรรมในเทศกาลประเพณีต่างๆ และเรื่องมีกิจกรรม ประเพณี ที่แสดงออกถึงความ ผูกพันของคนในชุมชน และ 3. ความต้องการด้านสินค้าของที่ระลึก ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเอกลักษณ์เฉพาะของ ชุมชนและเรื่องการใช้วัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่น

ความต้องการของนักท่องเที่ยว พบว่า ด้านความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความปลอดภัย การส่งเสริมการตลาด สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และด้านการให้บริการอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่นักท่องเที่ยวต้องการสูงที่สุดได้แก่ ความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน รองลงมาด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านความสะอาด ด้านการให้บริการ และความปลอดภัย โดยความต้องการของนักท่องเที่ยว 1.ด้านความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ ส่วนใหญ่จะเป็นความต้องการด้านความมีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมชุมชนความมีเอกลักษณ์ของขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตของชุมชน 2.ด้านความสะอาด นักท่องเที่ยวเน้นความสะอาดสถานที่ท่องเที่ยว ความสะอาดสถานที่นั่งพักผ่อน และร้านค้าชุมชน 3.ความต้องการด้านความสวยงามและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนใหญ่เน้นการจัดระเบียบเส้นทางท่องเที่ยว และความสะอาดสบายในการจับจ่ายซื้อของ 4.ความต้องการด้านความปลอดภัย ส่วนใหญ่เน้นการดูแลระบบความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินในบริเวณท่องเที่ยวและความปลอดภัยในการเดินทาง 5. ความต้องการด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการมีป้ายร้านที่แสดงการให้บริการอย่างชัดเจน เช่น ร้านอาหารมีและเรื่องลงโฆษณาผ่านสื่อเช่น อินเทอร์เน็ต นิตยสารอย่างต่อเนื่อง 6. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ส่วนใหญ่เป็นเน้นความมีอัยยาศัยของคนในชุมชน และภูมิทัศน์ที่สวยงาม และ 7. ด้านการให้บริการ ส่วนใหญ่เป็นความต้องการเรื่องร้านค้ามีการให้บริการแบบมีกิริยา มารยาทและ มีน้ำใจ แต่งกายเรียบร้อย พุดจาสุภาพและเรื่องให้บริการที่ถูกต้องตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ปัญหา อุปสรรคในการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ 1. ปัญหาที่นั่งพักผ่อนมีไม่พอเพียง 2. ปัญหาเรื่องความไม่สะอาดของแหล่งท่องเที่ยว 3. ปัญหาเรื่องที่จอดรถ 4. ปัญหาเรื่องบริการยานพาหนะ การคมนาคมในชุมชน และ 5. ปัญหาขยะมูลฝอย

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพ นักเรียนนักศึกษา มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท ต่อเดือน และสถานภาพโสด สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานิตย์ สิงห์ทองชัย และคณะ (2553) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่างอยู่ในช่วง 20-30 ปี มี สถานภาพโสด มีระดับการศึกษาปริญญาตรีเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวของชาวไทย มีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 8,001-10,000 บาท และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการท่องเที่ยวแหล่งสำคัญในจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับวัฒนธรรม/ประเพณี เช่น แหม่มกร สงกรานต เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น บึงบอระเพ็ดเขาแก้ว- เขาหนอ และโบราณสถาน/วัดฤ

ความต้องการของนักท่องเที่ยวในผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว

ภาพรวมความต้องการของนักท่องเที่ยวในผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและความต้องการทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านสินค้าของที่ระลึก มีความต้องการระดับมาก โดยเฉพาะความต้องการด้าน การแสดงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการแสดงศิลปวัฒนธรรม ความต้องการส่วนใหญ่เป็นเรื่องการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนและเรื่อง ความกลมกลืนของสถาปัตยกรรม ในชุมชน เช่น สถาปัตยกรรมและการมีโอกาสได้เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชน ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความต้องการส่วนใหญ่เป็นเรื่อง การจัดกิจกรรมในเทศกาลประเพณีต่างๆ และเรื่องมีกิจกรรม ประเพณี ที่แสดงออกถึงความผูกพันของคนในชุมชน และ ด้านสินค้าของที่ระลึก ความต้องการส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนและเรื่องการใช้วัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่น สอดคล้องกับการศึกษา

ของ ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ (2555) พบว่า ชุมชนมีการจัดแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และพุทธศาสนา โดยใช้วัดบวรค้ำ และพิพิธภัณฑสถาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก พร้อมทั้งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอ และการนวดแผนไทย และสอดคล้องกับการศึกษาของบุษบา สิทธิการ (2551) ผลการศึกษาบางส่วนได้ข้อสรุปว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าต้องส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ สังคมและวัฒนธรรมในชุมชน

ความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 7 ด้าน ประกอบด้วย ความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความปลอดภัย การส่งเสริมการตลาด สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ ค่าเฉลี่ยระดับความต้องการอยู่ในระดับมาก หมายความว่า เป็นองค์ประกอบที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการมากทั้ง 7 ด้าน โดยเฉพาะด้านความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ ดังนั้น การบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น การสนองตอบปัจจัยทั้ง 7 ที่กล่าวมา จึงมีความสำคัญอย่างมากเช่นกัน โดยเฉพาะด้านความสวยงามและความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งชุมชนต้องเน้นที่เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมชุมชน สถานที่ท่องเที่ยวต้องสะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ชุมชนต้องมีการจัดระเบียบเส้นทางท่องเที่ยว และความสะอาดสบายในการจับจ่ายซื้อของ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในบริเวณท่องเที่ยว และมีป้ายร้านที่แสดงการให้บริการอย่างชัดเจน เช่น ร้านอาหารมีและเรื่องลงโฆษณาผ่านสื่อเช่นนิตยสาร อินเทอร์เน็ต อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้จะต้องมีการให้ความรู้คนในชุมชนในเรื่องความมีธรรมาภิบาล การให้ความรู้และการอบรมร้านค้ามีคุณภาพบริการ ให้บริการที่ถูกต้องตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับบางส่วนจากการศึกษาของ จำเนียร ชุมทโสภาค (2549) พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ด้วยการให้ความรู้ทั้งทางด้านการให้บริการและการช่วยกันดูแล ปรับปรุงและพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับการศึกษาของ มานิตย์ สิงห์ทองชัย และคณะ (2553) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการด้านกำหนดราคาค่าบริการในกิจกรรมต่าง ๆ มีความเหมาะสม มีศูนย์เรียนรู้ และศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP บรรยากาศสถานที่ดี มีกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยว และการวางโครงสร้างระบบการบริหารจัดการเหมาะสม/สะดวกในการใช้บริการ จากการศึกษาและจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้ง 7 ด้าน การบริหารจัดการของชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องนำปัจจัยทั้ง 7 นี้ วัตถุประสงค์ของการมาเที่ยวเที่ยว และกิจกรรมที่จัด เป็นตัวตั้งในการกำหนดกระบวนการการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนใน 6 ชุมชนที่ศึกษามา

การเปรียบเทียบระดับความต้องการในผลิตภัณฑ์และองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันจะมีระดับความต้องการในองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันจะมีระดับความต้องการในผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรศิริ บินนาราวิ (2555) พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้) แตกต่างกันมีความคาดหวังในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แตกต่างกัน และสอดคล้องกับแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546) กล่าวว่า สถานที่ในการให้บริการจะต้องสร้างความเชื่อมั่น และความสะดวกในการติดต่อใช้บริการ มีที่นั่งเพียงพอ มีบรรยากาศที่ดี

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนทั้ง 6 นี้ ส่วนใหญ่มาท่องเที่ยว เพราะความสนใจในวิถีชุมชน ต้องการมาพักผ่อนหย่อนใจ หาความเพลิดเพลิน สนใจแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมต่างๆ ความประทับใจในบรรยากาศ ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวไม่แพง และซื้อของที่ระลึก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กติกา กลิ่นจันทร์แดง (2554) พบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน เพราะความโดดเด่นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้มีโอกาสสัมผัสกับประเพณีท้องถิ่น และสอดคล้องกับ ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ (2555) พบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเนื่องจากมีสิ่งดึงดูดใจ กิจกรรมต่าง ๆ รองรับ เช่น พิพิธภัณฑสถานของ ชมรม สมุนไพร เป็นต้น

ปัญหาการท่องเที่ยวในชุมชน สรุปได้ว่าเป็นปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการบริการ ซึ่งเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้จากการร่วมมือของคนในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับการศึกษาของ จริยาวัฒน์ โลหะพูนตระกูล (2553) พบว่า ปัญหาหลักคือ ขยะมูลฝอยตกค้าง การกำจัดขยะสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ขาดการดูแลรักษา และสอดคล้องกับการศึกษาของ และสอดคล้องกับปรีชา คุณแสน (2555) พบว่า ประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกต้อง ขาดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้นำชุมชนยังไม่สามารถทำหน้าที่ในการประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนยังขาดการร่วมกันคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในด้านการพัฒนาชุมชนให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

1. คนในชุมชนรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชน เช่น ความสะอาด ห้องน้ำบริการ จุดพักผ่อน ที่จอดรถ โดยไม่ทำให้เอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเสียไป
2. ส่งเสริมให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันวางแผนปรับปรุงพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชนโดยเริ่มจากการวิเคราะห์ SWOT ของชุมชน
3. จัดกิจกรรม/ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่แสดงถึงความโดดเด่นในสิ่งที่แสดงถึงความมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง และมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน
2. ควรศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กติกากลิ่นจันทร์แดง. (2554). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: แผนนำเสนอชุมชนต้นแบบเพื่อการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2560. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564. เข้าถึงได้จาก https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=312. (2560, 20 มีนาคม).

- จริยาวัฒน์ โลหะพุนตระกูล. (2553). การพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารมจร.วิชาการ. ปีที่ 14(ฉบับที่ 27) : 1-20
- จำเนียร ชุณหโสภาค. (2549). การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง. วารสารท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. ปีที่ 3(ฉบับที่ 2) : 387-403
- ดวงพร อ่อนหวาน ลลิตพรรณ จรรย์สืบทวี อุษามาต รัตนวรงค์ และเบญญาภา กันทะวงศ์วาร. (2555). รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของชุมชน เพื่อการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอสนักแพง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ 12(ฉบับที่ 2) : 159-170
- บุษบา สิทธิการ. (2550). การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย. วารสารท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. ปีที่ 4(ฉบับที่ 1) : 131-139
- ปรีชา คุณแสน. (2555). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรศิริ บินนาราวี. (2555). ความคาดหวังและการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภราเดช พยัฆวิเชียร (2550). การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรากหญ้าโดยชุมชนในประเทศไทย. e-TAT Tourism Journal. ฉบับที่1 : 1-7.
- มานิตย์ สิงห์ทองชัย ชุณษิตา นาคภพ กาญจนา สดับธรรม และรติมา ภูริรุ่งภิญโญ. (2553). รายงานการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน. นครสวรรค์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ปริญ์ ถักขิดานนท์ และศุภร เสรีรัตน์. (2546). การบริหารการตลาดยุคใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ: บริษัท อีระฟิล์ม และโซเท็กซ์ จำกัด
- สินธุ์ สโรบล. (2551). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. ประชาคมวิจัย. ฉบับที่571 : 5-21.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2557). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.